

ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τοῦ κ. ΒΑΣΙΛΗ ΡΩΤΑ

ΘΕΑΤΡΟ — ΘΙΑΣΟΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗ. — ΣΥΜΠΡΑΞΙΣ ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΒΕΑΚΗ, ΑΝΤ. ΓΙΑΝΝΙΔΗ. — ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ, «Ο ΚΟΣΜΟΣ ΠΟΥ ΕΡΧΕΤΑΙ» — ΚΟΜΕΝΤΙ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΕΝΤΕ ΕΙΚΟΝΕΣ.

“Ας μὴν ἀνησυχῆσει ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὸν τίτλο «ὁ κόσμος ποῦ ἔρχεται» καὶ γομίσει πὼς θὰ ἴδῃ κανένα ἔργο κοσμογονικό. Ὁ τίτλος εἶνε μᾶλλον ἐντυπωσιακός, σὺν τὰ ἐξόστηλα τῶν ἐφημερίδων. Ἔχει σκοπὸ νὰ ἐρεθίσῃ ἐλαφρὰ τὴ φαντασία τοῦ ἀνθρώπου μεσαιῶν τύπου, ὥστε ν’ ἀνησυχῆσει μέτρια κι’ οἱ ἀνησυχίες του νὰ εἶνε ὠραίες καὶ τρυφερές ἀνησυχίες, - γιὰ τὸ δραματικὸ αὐτὸ καταγίνεται μὲ τὸ ὠραῖο καὶ τρυφερὸ ζήτημα τοῦ “Ἐρωτα. Κι’ αὐτὸ δχι καθολικὰ καὶ κοσμογονικὰ, παρά πολὺ περιορισμένα. Πῶς ἐρωτεύονται σήμερα οἱ νέοι μας. Κι’ ἂν μεταφράζωμε τὸν τίτλο ἀπὸ τὴ δημοσιογραφικὴ γλῶσσα στὴ θεατρικὴ, θὰ ἔλεγε «Ἀντίο προξενεῖο» ἢ «Ἐρωτὰς μοντέρνος» ἢ κάτι τέτοιο. Τώρα ὁ κ. Παλαιολόγος, ὁ ποιητὴς αὐτοῦ τοῦ νέου ἔργου «Ὁ κόσμος ποῦ ἔρχεται» ἔχει ἀνακαλύψῃ τὸν τρόπο νὰ μιλάει σ’ ἓνα κοινὸ μέσου τύπου. Ἐμεῖς πάλι μιλάμε στὴν κοινὴ γνώμη, στὸν κοινὸν νοῦ. Ἄλλο τὸ ἓνα, ἄλλο τὸ ἄλλο. Ὁ κοινὸς νοῦς εἶνε σπουδαῖο πρᾶγμα κι’ δχι καθόλου μέτριος. Θὰ πῆι νοῦς πραχτικὸς κι’ εἶνε ἡ βάση καθὲ γερῆς φιλοσοφίας καὶ τέχνης. Ἐνῶ ὁ «μέσος» νοῦς θὰ εἰπῆι οὔτε ψηλὰ οὔτε χαμηλὰ, παρά στὴ μέση, στὸ ἴσωμα, δηλαδὴ νοοτροπία γκαμήλας. Ἐμεῖς αὐτὴ τὴ νοοτροπία οὔτε τὴν ἔχουμε, οὔτε παραδεχόμεστε πὼς τὴν ἔχει τὸ κοινὸ μας. Ὅταν ὁ λαὸς λέει μιὰ παροιμία π. χ. «τὴ μέση ὄλοι τὴν ἡδρανὲ, τὴν ἄκρη κανεῖς», ἢ ἓναν ἀφορισμὸ π. χ. «τὸ συμφέρο εἶνε στὴ μέση, ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια στὴν ἄκρη» ἢ ἓνα ἀξίωμα π. χ. «λάδι κορφὴ, μέλι πάτο, κρασί μέση», λέει λόγους δοκιμασμέ-

νοὺς ἀπὸ τὴν πράξη τῆς ζωῆς, δχι τῆς ἀτομικῆς, παρά τῆς κοινῆς, τῆς αἰώνιας, ἔτσι ποῦ οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶνε στέρεοι, μπορεῖς καὶ νὰ πατήσεις ἀπάνω καὶ νὰ οἱ κοδομήσεις. Τώρα γιὰ τὰ λέμε αὐτά: Για:ὶ νὰ, λέει κανεῖς ν’ ἀγιάσει, δὲν τὸν ἀφίνουνε οἱ διαβόλοι!

Αὐτὸ τὸ νέο ἔργο τοῦ κ. Παλαιολόγου εἶνε δημοσιογραφία δχι θέατρο. Καὶ ὁμῶς παίζεται στὸ θέατρο καὶ χαρακτηρίζεται κομενί, δηλαδὴ ἐλαφρὸ ἢ εὐχάριστο δραματάκι. Ὁ χαρακτηρισμὸς εἶνε εὐγενικός, ἀφοῦ εἶνε γαλλικός. Ἡ εὐγένεια ἄλλωστε πνέει ἀνακουφιστικὰ καὶ στίς τρεῖς πράξεις καὶ τίς πέντε εἰκόνες τῶν ἔργων, ποῦ μπορεῖ ἀδίσταχτα νὰ ὀνομαστῆι μὲ μιὰ λέξη: πολιτισμὸς. Ὁ διάλογος εἶνε ἐξυπνα συμμορφωμένος μὲ τοὺς κολοὺς τρόπους. Βέβαια ἡ λέξη «πόντος» καὶ λίγες φράσεις ποῦ χυδαιοφέρνουνε, εἶνε συχωρεμένες γιὰ τὸ δίνουνε τὸ φόλκλωρ λαρκῶν τύπων, γι’ αὐτὸ μάλιστα εἶνε καὶ καλοδεχοῦμενες καὶ — γιὰ τὸ δχι; — καὶ χαριτωμένες. Τὰ σχήματα λόγου καὶ ἄλλα καρυκεύματα κοινῆς ἢ μέσης χρονολογραφικῆς ἐμπειρίας περιορισμένα καὶ αὐτά, λίγες ἀπλοχκῆς παρομοιώσεις, κοινοτοπικῆς εἰκόνες καὶ μεταφορές — τὸ ἀνέβασμα στὴν κορφὴ τῶν βουνῶν κλπ., πλαδαρές ἐξυπνάδες καὶ ἀφορισμοὶ ποῦ τρεκλίζουνε — γιὰ τίς γυναῖκες ποῦ ἀγαποῦνε ἐκεῖνον ποῦ δὲν τίς ἀγαπᾶει κ.τ.δ., ποῦ νὰ τὰ θυμηθεῖ καὶ ὄλα κανεῖς:

Τὰ πρόσωπα ἀρκετὰ ζωηρά, ἀγκαλὰ λογικά, μεσαιῶν τύπου κατασκευασμένα, κάπως ἀνάγλυφα καὶ μὲ καθαρὸ περίγραμμα, τόσο ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ ἡθους τοῦ δι-

κοῦ τους ὅσο καὶ τῆς κοινῆς ἐμπειρίας, περπατοῦνε καὶ φέρονται ἀβίαστα καὶ ἀνετα μάλιστα, ἀφοῦ θέβαια ὁμολογηθεῖ πῶς εὐκολύνονται πολὺ σ' αὐτὸ ἀπὸ τὴν αὐθαίρετην ἢ, ὡς ποῦμε, συμβατικὴν ἢ ἀλλιῶς ἀνεξήγητη ἀφετηρία τους καὶ τὸν ἴσιο δρόμο πού τους ἐστρωσε ὁμαλὰ ὁ ποιητής. Γιατὶ τὸ κώλυμα γάμου π. χ. τῶν δύο κάπως πρὸ σοβαρῶν προσώπων, (γιατὶ ἥρωα τὸ ἔργο δὲν ἔχει), τῆς Ἄνας καὶ τοῦ Χάρη, δὲν εἶνε πραγματικά καὶ τόσο σοβαρὸ, ὅσο θέλει ὁ μῦθος τοῦ δραματίου νὰ τὸ παρουσιάσει. Φαίνεται δὲ πῶς, κι' ὁ ἴδιος ὁ ποιητής, ἀντιλαμβάνομενος τὴν ἀδυναμία τοῦ κωλύματος, θέλησε νὰ τὸ ἐξάρει μὲ ἄλλον τρόπο, πού εἶνε ὅμως σφαλερὸς: ἀδυνατίσει τὸ ἦθος τοῦ Χάρη. Ποτὲ ὅμως ὁ δραματικὸς ἥρωας δὲν πρέπει νὰ ἔχει ἀδύνατο ἦθος, ἀναντίας ἢ δύναμη τοῦ ἦθους του, τοῦ πάθους του, τῆς δράσης του, τὸν ἀνεβάζει ἀπὸ τὸ κοινὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς στὸ ἕξοχο πατάρι τῆς σκηνῆς. Καὶ πρέπει ἄλλα αἰτία μὲ ἀναγκαιότητα καὶ συνέπεια ἀλληλουχούμενα, νὰ προκαλέσουν τὴ σύγκρουση καὶ τὴ δοκιμασία καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦ ἥρωα. Ἡρωας πού δὲν ἀγωνίζεται πού τὰ ρίχνει τ' ἄρματα δὲν εἶνε ποτὲ δραματικὸς ἥρωας — ἀλλ' οὔτε κἀν ἥρωας. Γενικὰ ὅλα τὰ πρόσωπα ἦσανε λειψὰ στὸ σπουδαῖο αὐτὸ δραματικὸ στοιχεῖο. Ἐπίσης φτωχότατα σὲ ψυχροσυνθετικὴ ποικιλία, ἐλαυνόμενα μόνον ἀπὸ τὴν περιορισμένη τὸ καθένα εὐθύνη καὶ τὸ ἀποκλειστικὸ ἐνδιαφέρον πού τους ἐφόρτωσε ὁ ποιητής, αὐθαίρετα καὶ ἐπιθετικά, καὶ ὄχι ὑπακούοντας στὴ δραματικὴ ἀναγκαιότητα καὶ συνέπεια.

Ἡ πλοκὴ τοῦ μύθου κατὰ τ' ἄλλα φαίνεται εὐλογη, ἀλλὰ ἀπλοκή, παρὰ τὰ κῆμώματα καὶ τὰ κόλπα τὰ ἐντυπωσιακὰ, ὅπως εἶνε π. χ. ἡ γενικὴ σύναξη στὸ μῦθον, ἡ ἐπώδους τῆς πρωτοχρονιάς μὲ τὴ βασιλοπῆτα, καὶ τ' ἄλλα πληχτικά καὶ βαρετὰ φιλολογικὰ ἀναμασσηματα. Καὶ τὸ συγκινητικὸ στοιχεῖο, κι' αὐτὸ μεσσίας τάξεως, κινήτικὸ στοιχεῖο, κι' αὐτὸ μεσσίας τάξεως, προγονικὲς ἀναμνήσεις, καὶ μὲ στέφανα γάμου κλπ, δυστυχῶς οἱ ἀδυσσώπητοι κυβερνήτες μας ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος δὲ μᾶς ἐπιτρέπουνε νὰ καταγίνουμε περισσότερο μὲ τὴν ἀνάλυση τοῦ ωραίου αὐτοῦ ἔργου, πού μαντεύουμε ἢ ἐπιτυχία του, νὰ ξεπεράσει κάθε μετριότητα.

Δυὸ λόγια τώρα γιὰ τὸ θίασο, δηλαδὴ γιὰ τὸ φοῦρνο. Ὁ φοῦρνος πρώτης τάξεως. Γιατὶ μὲ ὁσοδήποτε πολεμικὰ ὄλικά μέρη ἀξίας κι' ἂν γίνῃ τὸ γλύκισμα, ὁ φοῦρνος πρέπει ἀπαραίτητα νὰ εἶνε πρώτης τάξεως, γιατί τότε ἡ ἐπιτυχία του εἶνε ἐκαστὸ τοῖς ἑκατὸ ἐξασφαλισμένη. Ὁ Βεάκης κι' ὁ Γιαννίδης στὰ κέφια τους. Θαυμαστοί εἶνε; Φακίρηδες; Λαοπλάνοι; Τί γοητεία εἶνε αὐτὴ πού ἐχθύνεται ἀπὸ τὴν σκηνή, ὅταν τὴνε γιομίζουμε μὲ τὴν τέχνη τους; Ἄμ ἢ Ροζαλία ἢ Νέκα; Τί φρεσκάδα, τί γλύκα, τί μαστοριά; Ἄχ, γιατί νὰ χάνωνται ἔτσι αὐτὲς οἱ ἀξίες; Ὁμως, ὅλοι τους οἱ λογιώτατοι, σὰν νὰ ἐξαινερίζονταν, ποῖος νὰ φανεῖ καλύτερος στὸν κοινὸ ἀγῶνα. Ποιὸν νὰ πρωτοαναφέρουμε; Μὰ τί, ἴσα ἴσα γιὰ ν' ἀραδιάσουμε τὰ ὀνόματά τους; Εἶνε ὅλοι τους σπουδαῖοι, γιατί καταφέρνανε νὰ ζῶντα.

(Συνέχεια στὴν 6η σελίδα)

(Συνέχεια από την 4η σελίδα)

νεύουνε με την τέχνη τους όχι και πολύ ψυχωμένους ρόλους. 'Επιδέξιος κοκτεϊλίστας ο Σταρένιος, πλούσια παξιμάδα ή Τζόλυ Γαρμπή, αποδοτικός σαν νέος και σαν οικογενειάρχης, ο Φιλιππίδης, γλυκεία και ξυνή ή 'Ελλη Ξανθάκη, χαρακτηριστικός ο Μαρινάκης, άνετος κατακτητής ο Βαϊδής, δ/ισολεμμένο φιντανάκι ή Θάλεια Κουρή, ωραίος και θερμός έραστής ο Χατζίσκος, σπουδαίος γλεντζές ο Ζωγράφος, δουλικό με αδιαπάρνηση ή Μαίρη Βεάκη, νόστιμη και συγκινητική ή Ντόρα Βωλιάνη, ύπομονετική Χριστίνα ή Σμαράγδα Βεάκη, δημιουργική στον μικρόν καρτεριστικό ρόλο της ή Στάσα 'Ιατρίδου. "Αμ' ή Κατερίνα, που την ξεχάσαμε; "Έλα δά, αυτήνε να ξεχάσουμε; "Επίτηδες την άφισαμε τελευταία για να της ποῦμε χωριστά μπράβο και για το παίξιμό της και για το θιάσό της. "Έχουμε και κάτι να γκρινιάσουμε, άλλ' ας έχει χάρη. "Άλλη φορά θά της τὰ ψάλλουμε μαζεμένα.

"Η σκηνοθεσία και οι σκηνογραφίες πιστές στο έργο, "Όσο για τις πατούσες των υπακριτών, πού, όταν βάζουνε τ'ένα πόδι πάνω στ' άλλο, φωτογραφίζουνε οι άναιδέστατες, τους θεατές, αυτό δά χρειάζεται, για να μην ξεχνάμε πώς παίζουμε κοσμικό δράμα μέσα στο κουτί με τὰ μόμωλα.

"Ωραία, ευχάριστη, κοσμική βραδυά. Κι' αν έλειπε ή πορεία ύστερα απ' την παράσταση, δρόμο παίρνω, δρόμο άφίνω, μιά μισητή ώρα, θάτανε ωραιότερη. "Αλλά γι' αυτό δέ φαίει αυτή.

B. ΡΩΤΑΣ